

The Study for Proposing Guidelines of Potential Development on the Sustainable Tourism Supply Chain in Chanthaburi Province

Areerat Pakpitjarean ¹

Pathara Yueyong ²

Thip Srisakulchairak ³

Rapee Dokmaithes ⁴

Received: 10/03/2023, Revised: 15/04/2023, Accepted: 10/05/2023

Abstract

The objectives of this research aim to study the existing situation, analyze the capability and potential of tourism supply chain, and develop the Chanthaburi tourism network to propose the improvement guidelines on tourism supply chain in Chanthaburi province. The mixed research method was conducted, analyzed, and find out the conclusion which sample are as: tourism organization, tourism entrepreneur and services. The results show that tourism supply chain in Chanthaburi Province can divide in 4 parts as (1) tourism products (2) tourism business (3) food supply and (4) infrastructures under the province competency in terms of the completely city, happiness city, wisdom city, tradition and culture city, gastronomy city, fruit city, jewelry city and green city. Consequently, the proposed finding of the potential development guideline on the tourism supply chain in Chanthaburi Province is “**Kin De You De vi tee Chan**” which reflexed the identity of local living based on the tourism resources in 3 ways as (1) Dining food (2) ways of life and (3) local living in term of “Well Being Tourism”.

Keywords: Supply Chain, Sustainable Tourism, Chanthaburi Province

¹ Assistant professor, Department of Human and Community Resource Development, Faculty of Education and Development Science, Kasetsart University

² Lecturer, Arsorn Silp Institute of the Arts

³ Assistant professor, Arsorn Silp Institute of the Arts

⁴ Assistant professor, Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture at Kamphaeng Saen, Kasetsart University

การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทาน

การท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน

อารีรัตน์ ภาคพิริเจริญ ¹

ภัทร ยืนยง ²

ธิป ศรีสกุลไชยรัก ³

รพี ดอกไม้เทศ ⁴

วันรับบทความ: 10/03/2566, วันแก้ไขบทความ: 15/04/2566, วันตอบรับบทความ: 10/05/2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและสถานการณ์ปัจจุบัน วิเคราะห์ขีดความสามารถและศักยภาพของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานในดำเนินการวิจัย วิเคราะห์ผลและหาข้อสรุป โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบจังหวัดจันทบุรีมีห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว 4 ส่วน ได้แก่ (1) ผลิตภัณฑ์/แหล่งท่องเที่ยว (2) ธุรกิจท่องเที่ยว (3) อุปทานอาหาร และ (4) โครงสร้างพื้นฐาน ภายใต้ศักยภาพของจังหวัดที่เป็นเมืองครบเครื่อง เมืองแห่งความสุข เมืองแห่งภูมิปัญญา เมืองวิถีชีวิตและวัฒนธรรม เมืองวิทยาการอาหาร เมืองผลไม้ เมืองอัญมณี และเมืองพื้นที่สีเขียว ทั้งนี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี “กินอยู่ดีวิถีจันท” ที่สะท้อนอัตลักษณ์การกินอยู่ของคนจันทบุรีบนฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว 3 มิติ คือ (1) อาหารการกิน (2) วิถีความเป็นอยู่ และ (3) ที่อยู่อาศัย ภายใต้รูปแบบ "การท่องเที่ยวแบบสุขสมบูรณ์"

คำสำคัญ: ห่วงโซ่อุปทาน, การท่องเที่ยวยั่งยืน, การท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการพัฒนารัฐบาลมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² อาจารย์ สถาบันอาศรมศิลป์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันอาศรมศิลป์

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สร้างอัตราส่วนรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี สร้างความมั่งคั่งให้แก่ระบบเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของระบบการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าภาครัฐและเอกชนจะพัฒนาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว แต่ทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวและแนวโน้มความนิยมของนักท่องเที่ยวตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา ส่งผลให้เมืองท่องเที่ยวหลักต่าง ๆ เกิดความแออัดและหนาแน่นสูงเกินกว่าระบบโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรของพื้นที่จะรองรับได้ ในขณะเดียวกันยังมีแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการที่มีศักยภาพในเมืองรองจำนวนมากที่ยังไม่สามารถอยู่ในกระแสหรือความสนใจของการท่องเที่ยวได้เนื่องจากขาดความพร้อมบางประการ จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดการกระจุกตัวของความมั่งคั่งทางการท่องเที่ยวและก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ การเติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยส่งเสริมคุณภาพการเติบโตของพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเน้นการกระจายการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองรองและพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นส่งเสริมคุณภาพ การเติบโตระหว่างช่วงเวลาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีศักยภาพสอดคล้องกับแผนการท่องเที่ยวแห่งชาติ (กรมการท่องเที่ยว, 2561) ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างสมดุลของการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ตลอดจนให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างบูรณาการกับภาคส่วนต่าง ๆ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน

จากแนวโน้มความนิยมและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเมืองรองในระดับประเทศดังกล่าว “จังหวัดจันทบุรี” เป็นหนึ่งในเมืองรองที่มีความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวสูง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดถึง 11 จาก 12 ประเภท ตามเกณฑ์การแบ่งประเภทการท่องเที่ยวโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ด้วยตำแหน่งที่ตั้งของจังหวัดจันทบุรีที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออก มีอาณาเขตเชื่อมต่อกับพื้นที่พัฒนาระเบียงเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) และด่านถาวรไทย-กัมพูชา จึงส่งผลให้เกิดอุปสงค์และแนวโน้มความนิยมทางการท่องเที่ยวต่อจังหวัดจันทบุรีสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วงเวลาที่ผ่านมากิจกรรมการท่องเที่ยวจันทบุรีขยายตัวขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ส่งผลให้มีผู้ประกอบการและผู้ให้บริการเข้ามาอยู่ในห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และช่วยทำให้ห่วงโซ่อุปทานภายในจังหวัดขับเคลื่อนได้ตามบทบาทของการประกอบการและการให้บริการในแต่ละประเภท สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามเช่นเดียวกับเมืองรองจำนวนมาก ถึงแม้ว่าจะมีอุปสงค์การท่องเที่ยวสูงและผู้ประกอบการในจังหวัดจันทบุรีมีความต้องการรองรับการท่องเที่ยว แต่ด้วยสภาพปัจจุบันกิจกรรมด้านห่วงโซ่อุปทานยังไม่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวไปยังแหล่งที่กระจายตัวอยู่ทั้งจังหวัดได้อย่างคล่องตัว สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอและเหมาะสมต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายได้ นอกจากนี้ เครือข่ายความร่วมมือในระบบห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวที่มีอยู่ยังไม่สามารถแบ่งปันผลประโยชน์และจัดการการท่องเที่ยวได้เต็มระบบอย่างเข้มแข็งในการ

แบ่งปันและบริหารจัดการทรัพยากร องค์ความรู้ และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้มีความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าระบบห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจันทบุรีไม่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นและเสนอแนวทางไปยังฝ่ายสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น ภาครัฐและภาคประชาสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและการผลักดันงบประมาณได้อย่างเป็นรูปธรรม โครงการวิจัยนี้ จึงมุ่งเน้นศึกษาสภาพและสถานการณ์ปัจจุบันของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี วิเคราะห์ขีดความสามารถและศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว รวมทั้งเครือข่ายความร่วมมือทางการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพและสถานการณ์ปัจจุบันของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี
- 2) เพื่อวิเคราะห์ขีดความสามารถและศักยภาพของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว และพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply Chain)

ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply Chain) ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 ส่วน คือ (1) ผู้ส่งมอบวัตถุดิบและบริการ (Tourism Supplier) (2) บริษัทนำเที่ยว (Tour Operator), (3) บริษัทตัวแทนท่องเที่ยว (Travel Agent) และ (4) นักท่องเที่ยว (Tourist) ที่เป็นผู้มีบทบาทหลักคอยทำหน้าที่เชื่อมโยงประสานกัน ภายในห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการสร้างสรรค์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว จนกระทั่งมีการส่งมอบบริการนั้นให้กับนักท่องเที่ยว (Zhang et al., 2009) โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจโดยรวมสูงสุดจากการเดินทางท่องเที่ยวในหนึ่งเส้นทาง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถทำงานสอดคล้องประสานกัน (Collaboration) ได้อย่างลงตัว เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ขณะที่ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” Funlade T (2020) ถือเป็นอีกหนึ่งสิ่งสำคัญเนื่องจากระบบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ข้อมูล และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการไหลของสินค้าหรือบริการจากซัพพลายเออร์ไปยังลูกค้าโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ถือเป็นรากฐานที่สำคัญของห่วงโซ่อุปทาน (Barratt and Barratt, 2011 อ้างถึงใน Funlade T, 2020) ทั้งนี้เห็นว่ากลยุทธ์สำคัญหรือเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานที่ยั่งยืน ขึ้นกับความสามารถเข้าถึงหรือแบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของผู้ดำเนินการภายในห่วงโซ่อุปทาน การสนับสนุนการตัดสินใจโดยคำนึงถึงสามบรรทัดฐานของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีส่วน

สำคัญในการสนับสนุนห่วงโซ่อุปทานที่ยั่งยืนที่ดีขึ้น ในการวิจัยนี้จึงใช้แนวคิดห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply Chain) เป็นกรอบในการศึกษาสภาพและสถานการณ์ปัจจุบันของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ศึกษากระบวนการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ข้อมูล และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการไหลของสินค้าหรือบริการจากผู้ผลิตไปยังลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว โดยในการศึกษาศักยภาพเพื่อออกแบบแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีจะศึกษาศักยภาพครอบคลุมสิ่งแวดล้อม สังคม และประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ที่เชื่อมโยงหรือเป็นผลจากการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทาน รวมถึง "ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว" ที่เป็นผลมาจากการประกอบห่วงโซ่อุปทานที่ซับซ้อน ที่ครอบคลุมถึง การออกแบบ การค้า ที่พัก การจัดเลี้ยง การขนส่ง และกิจกรรมการพักผ่อน ทั้งนี้ยังรวมถึงด้านการบริหาร เช่น การจัดการอันตราย และสาธารณูปโภคที่สำคัญกับการท่องเที่ยว

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์การท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (The United Nations World Tourism Organization: UNTWO) ให้นิยามไว้ว่าเป็น “การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ” ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แตกต่างกันจำนวนมากอาจมีส่วนร่วมในภาคส่วนนี้หรือได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงเป็นไม่ควรพิจารณาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแยกส่วนและควรเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกัน ข้อกำหนดหลักในการบรรลุการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือการที่ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต้องรับผิดชอบต่อผลกระทบของตัวตนที่มีต่อสิ่งแวดล้อม พนักงาน และชุมชนท้องถิ่น รัฐบาลในระดับชาติและระดับท้องถิ่นกำหนดกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ตลอดจนกฎหมายและกฎระเบียบที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ องค์การพัฒนาเอกชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และการประสานงานระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและให้คำแนะนำและความเชี่ยวชาญ

สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council) เป็นองค์กรระดับโลกที่ได้มีการกำหนดเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC) ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ เนื่องจากเป็นเกณฑ์ที่จะช่วยยกระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศสมาชิก UNWTO ให้เกิดความยั่งยืนอย่างเป็นระบบ โดยได้ระบุเกณฑ์ไว้ดังนี้ (องค์การมหาชน, 2561) 1) การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น 3) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว และ 4) ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการจ้างงานและยกระดับ คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินงานตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ภารกิจเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565)

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Responsible Tourism) “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมคือการเคลื่อนไหวที่ยึดหลักการแห่งความยั่งยืน จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อทุกส่วนของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนสถานที่ที่ดีขึ้นสำหรับผู้ที่อาศัยอยู่และสถานที่ที่ดีขึ้นสำหรับผู้คนที่มาเยี่ยมชม” The 2002 Cape Town Declaration on Responsible Tourism (Goodwin, H., 2014.) ว่าด้วยการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมกำหนดลักษณะของการเคลื่อนไหวลดผลกระทบเชิงลบทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม สร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มากขึ้นสำหรับคนในท้องถิ่น และเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนเจ้าบ้านปรับปรุงสภาพการทำงานและการเข้าถึงอุตสาหกรรม เกี่ยวข้องกับคนในท้องถิ่น ในการตัดสินใจที่มีผลต่อชีวิตและโอกาสในชีวิตของพวกเขา ให้การสนับสนุนในเชิงบวกต่อการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อรักษาความหลากหลายของโลก มอบประสบการณ์ที่สนุกสนานยิ่งขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวผ่านการเชื่อมต่อที่มีความหมายมากขึ้นกับผู้คนในท้องถิ่น และความเข้าใจในประเด็นทางวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมากขึ้น ให้การเข้าถึงสำหรับผู้พิการทางร่างกาย และมีความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมทำให้เกิดความเคารพระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าภาพและสร้างความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในท้องถิ่น

การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้อง คือ หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ ธุรกิจท่องเที่ยว ภาคเอกชน ชุมชนเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ปัจจุบันมีนิยามการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบที่แตกต่างกันออกไป เช่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีความยุติธรรมด้านการซื้อขาย (Fair Trade Tourism) การท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative tourism) รวมถึงเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างผลกระทบน้อยที่สุด และให้ผลประโยชน์สูงสุดแก่พื้นที่ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีภาคีที่สำคัญเข้ามาเกี่ยวข้องเช่น นักพัฒนา ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว รวมถึงนักท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป (Xin, T. K. & Chan, J. K. L., 2014 อ้างใน ปรัชญากรณ์ ไชยคชและคณะ, 2564)

ในการวิจัยนี้ใช้เกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC) และแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Responsible Tourism) เป็นกรอบการประเมินศักยภาพและวางแผนพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจันทบุรีเพื่อความยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีรูปแบบของการวางแผน (planning approach) ที่ใช้กันอยู่หลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกัน การจะเลือกใช้กรอบวิธีใดหรือผสมผสานกันก็สามารถทำได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมและข้อจำกัดทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ของนักวางแผนเป็นสำคัญ (ดรชนี, 2547) ทั้งนี้มีกรอบวิธีของการวางแผนโดยสรุปดังนี้ 1) กรอบวิธีที่เน้นความยืดหยุ่นและความต่อเนื่อง (flexible and continuous approach) 2) การวางแผนแบบองค์รวม (comprehensive approach) 3) การวางแผนแบบบูรณาการ (integrated approach) 4) การวางแผนโดยยึดหลักการจัดการเชิงระบบนิเวศ (ecosystem management)

approach) 5) การวางแผนที่เน้นการยอมรับและปฏิบัติได้ (acceptable and implementable approach) และ 6) การวางแผนแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (participatory approach)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แนวคิดห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply Chain) เป็นกรอบในการศึกษาสภาพและสถานการณ์ปัจจุบันของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว โดยมีแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ดังนี้ (ภาพที่ 1)

- 1) แนวคิด Supply Chain Tourism และแนวคิด Sustainable supply chain management มาใช้ระบุบทบาทและความสัมพันธ์ของภาคส่วนการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทาน
- 2) แนวคิดการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์อุตสาหกรรมท่องเที่ยว 4 ด้าน (แหล่งท่องเที่ยว, สิ่งอำนวยความสะดวก, ตลาดการท่องเที่ยว, การบริหารการท่องเที่ยว)
- 3) แนวคิดพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC) และ Responsible Tourism ใช้เป็นกรอบการประเมินศักยภาพและวางแผนพัฒนาศักยภาพเพื่อความยั่งยืน

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย ที่มา: คณะผู้วิจัย, 2563

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและสถานการณ์ปัจจุบัน วิเคราะห์ขีดความสามารถและศักยภาพของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานในดำเนินการวิจัย วิเคราะห์ผลและหาข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี หน่วยงานและกลไกที่มีอำนาจหน้าที่ บทบาท เชนนโยบาย การประชาสัมพันธ์ และการผลักดันข้อกำหนดหรือข้อตกลงต่าง ๆ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ส่งเสริมให้กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ให้บริการการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีสามารถขับเคลื่อนห่วงโซ่อุปทาน ดำเนินกิจการและการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้กำหนดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ออกเป็น 6 หน่วยงาน ได้แก่ (1) หน่วยงานที่มีบทบาทด้านการท่องเที่ยวโดยตรง (2) หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (3) หน่วยงานหลักด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก (4) หน่วยงานประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว (5) หน่วยงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาคการท่องเที่ยว และ (6) หน่วยงานเกี่ยวข้องกับอุปทานอาหาร และกลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ประกอบการและผู้ให้บริการการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ซึ่งถือเป็นกลุ่มประชากรที่อยู่ในระบบท่องเที่ยวด้านอุปทาน (Supply Side) โดยตรง โดยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กับผู้ประกอบการหรือตัวแทนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ (1) กลุ่มผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชน การท่องเที่ยวด้านนันทนาการและกีฬา และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ) และ (2) กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจจันทบุรี (Tour Operator) และผู้ประกอบการตัวแทนท่องเที่ยว (Travel Agency)

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ ใช้การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ การสังเกตการณ์ การประเมิน การสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจแบบสอบถาม (ออนไลน์) และ การประชุมออนไลน์ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แบบสำรวจสภาพพื้นที่เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานการณ์ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี แบบสังเกตการณ์ที่ใช้ในการร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม จากการสำรวจพื้นที่ เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว และการสนทนากลุ่ม (2) แบบประเมิน ศักยภาพ โอกาสและความพร้อม ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน (3) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัยเพื่อทราบถึงศักยภาพ โอกาส และความพร้อม ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี และ (4) แบบสอบถามออนไลน์ ในขั้นตอนการเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน โดยมีขั้นตอนการวิจัย การวิเคราะห์ผลและหาข้อสรุป ดังนี้

1) ขั้นตอนการทบทวน รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการศึกษาข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องรวมทั้งแผนและนโยบายต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ขีดความสามารถและศักยภาพของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ด้วยเครื่องมือ โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis เพื่อ

พิจารณาถึงจุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและอุปสรรคในพื้นที่ ประกอบการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อนำโอกาสและอุปสรรคภายนอกเปรียบเทียบกับจุดแข็งและจุดอ่อนภายใน เพื่อนำมาใช้ในการสร้างกลยุทธ์และแผนงานภายใต้ร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

2) ขั้นตอนร่วมพัฒนา โดยจัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนของจันทบุรี (ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการ) โดยมีแนวทางการประชุม 1) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลผลการศึกษเกี่ยวกับ แนวโน้มตลาดการท่องเที่ยว (Demand side) การพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทาน (Supply side) และร่างกลไกการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี (DMO) 2) เพื่อการประชุมหารือศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ในประเด็นจันทบุรี “ท่องเที่ยวเมืองรอง น่าลอง ไม่เป็นรองใคร” และ 3) ระดมความคิดเห็นเพื่อสรุปปัญหา ช่องว่างการพัฒนาการท่องเที่ยว และแนวทางเบื้องต้นร่วมกัน

3) ขั้นตอนยกร่างแนวทาง ในการยกร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี เป็นการพิจารณาข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นในพื้นที่ร่วมกับผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ประกอบการวิเคราะห์ TOWS Analysis เพื่อนำสู่การยกร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ใน 3 มิติ (มิติอาหารการกิน มิติวิถีความเป็นอยู่ และมิติถิ่นที่อยู่อาศัย)

4) ขั้นตอนการพิจารณาและยืนยันข้อมูล เป็นการนำร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี มาจัดทำในรูปแบบแบบสอบถาม(ออนไลน์) ส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี เพื่อพิจารณาและร่วมแสดงความคิดเห็นก่อนการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาในทุกมิติ โดยผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมสะท้อนความคิดเห็น จัดลำดับความสำคัญ และให้ข้อเสนอแนะรายประเด็นในการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีในอนาคต

5) ขั้นตอนรับฟังความคิดเห็น โดยคณะผู้วิจัยได้จัดทำการสำรวจรับฟังความคิดเห็นในรูปแบบออนไลน์ ขึ้น ส่งไปยังประชาชนในพื้นที่จันทบุรี ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์สูงสุดในการนำแนวทางไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรีต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากการสำรวจแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลในส่วนของการตอบโปรแกรมแบบสอบถามออนไลน์ มาสรุปข้อมูลในรูปแบบของค่าเฉลี่ย และร้อยละเพื่อวิเคราะห์และหาข้อสรุป

การตรวจสอบข้อมูลเชิงปริมาณ และออกแบบเครื่องมือ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามจากกรอบการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย โดยร่วมพิจารณาสรุปข้อคำถาม ปรับปรุงแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องผ่านคณະนักวิจัย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสาร แบบสังเกตการณ์ แบบประเมิน การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดประชุมกลุ่มย่อย โดยคณะผู้วิจัยอาศัยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) โดยอาศัยกรอบแนวคิดขีดความสามารถและศักยภาพของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยนี้เป็นประเด็นในการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดแนวทางรูปแบบ กิจกรรม ในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ทางด้านข้อมูลที่ได้จากวิธีการรวบรวมจากเครื่องมือที่แตกต่างกัน จากแหล่งข้อมูล และจากบุคคลที่หลากหลายในพื้นที่

ผลการศึกษาวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและสถานการณ์ปัจจุบันของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี จังหวัดจันทบุรีมีวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์หลักที่มุ่งการพัฒนาไปสู่ “นครผลไม้โลก” โดยให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการท่องเที่ยวโดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การตลาดและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงความสัมพันธ์สู่ประชาคมอาเซียน ทั้งนี้จากการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน และข้อมูลจังหวัดจันทบุรี สามารถวิเคราะห์รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

1) Travel Product ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยววันนันทนาการและกีฬา ส่วนผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ ผลไม้ อัญมณี เครื่องประดับ และหัตถกรรมเสื้อจันทบุรี หน่วยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย กลุ่มสนับสนุนและผลักดันการท่องเที่ยว ทั้งที่ขึ้นตรงกับภาครัฐและอยู่ภายใต้การดูแลของจังหวัดจันทบุรี ทั้งในด้านการเกษตร ประมง วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ

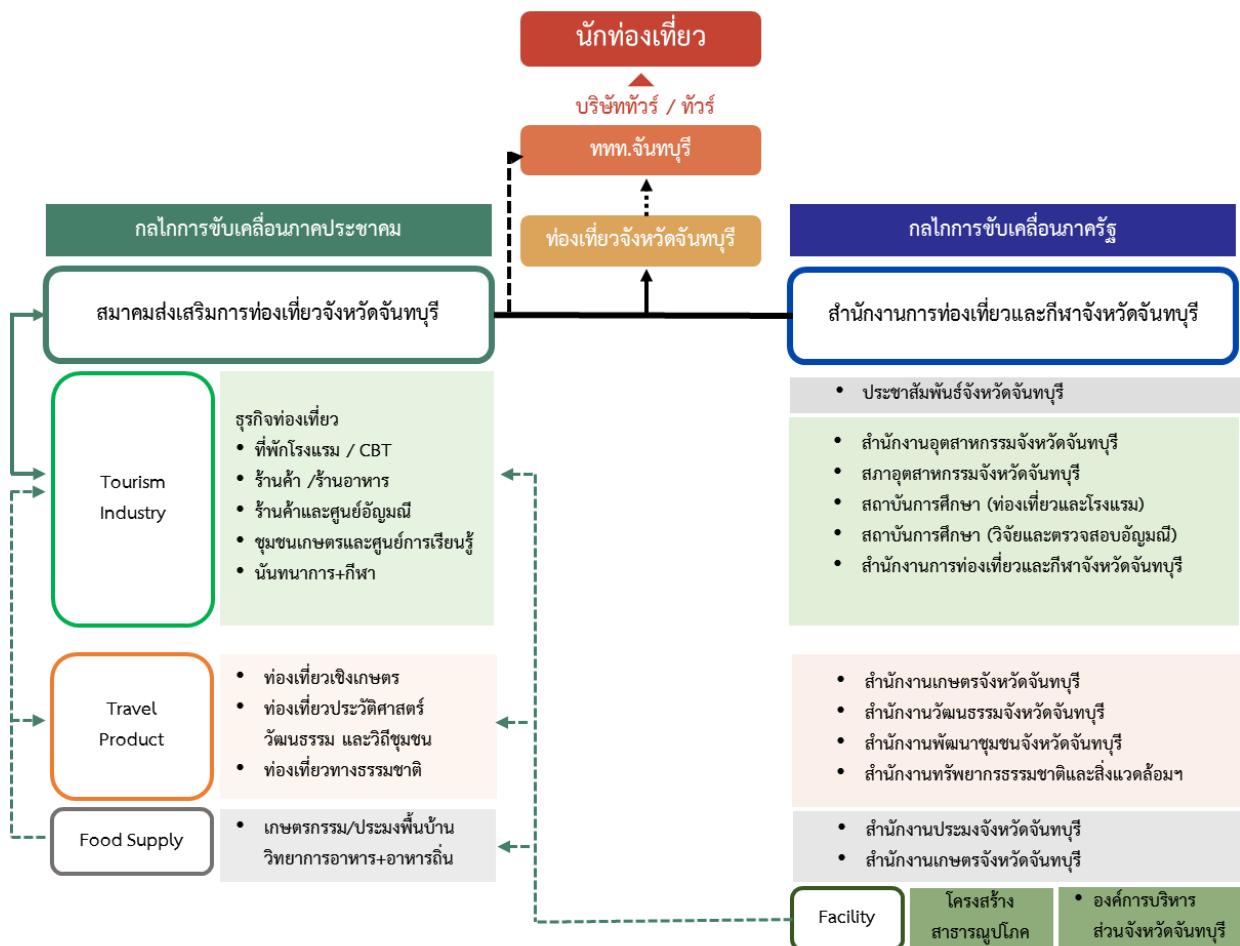
2) Tourism Industry มีความเกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและเอกชน โดยภาคเอกชน ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว ที่พักโรงแรม ร้านค้า ร้านอาหาร และกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจจันทบุรี และผู้ประกอบการตัวแทนท่องเที่ยว ในส่วนภาครัฐ ได้แก่ กลุ่มงานประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาคการท่องเที่ยว (มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออกจันทบุรี) ทั้งนี้ยังมีกลุ่มหน่วยงานสนับสนุนและผลักดันการท่องเที่ยว เช่น สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดจันทบุรี สภาอุตสาหกรรมจังหวัดจันทบุรี และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรีที่เข้ามาเป็นหน่วยงานสนับสนุนและผลักดันด้านธุรกิจท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว

3) Food Supply จันทบุรีเป็นเมืองผลไม้ และเป็นเมืองที่มีศักยภาพโดดเด่นด้านอาหาร ทั้งอาหารทะเลที่ถูกและสด และเอกลักษณ์ทางอาหารที่โดดเด่น ภาคเอกชนจึงเกี่ยวข้องโดยตรงกับกลุ่มผู้ประกอบการเกษตรและประมง รวมถึงหน่วยที่เกี่ยวข้องตลอดเส้นทางอาหาร เช่น วิทยาการอาหาร และภูมิปัญญาอาหารถิ่น ทั้งนี้ศักยภาพดังกล่าวได้รับการสนับสนุนและดูแลจากภาครัฐผ่านกลุ่มงานวางแผนและสนับสนุนอุปทานอาหารประกอบด้วย ประมงจังหวัดจันทบุรี และเกษตรจังหวัดจันทบุรี

4) Facility ภารกิจสำคัญนี้อยู่ภายใต้การดูแลของภาครัฐ จากกลุ่มสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี เทศบาลเมืองจันทบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ท่องเที่ยว

ทั้งนี้ในส่วนของการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดจันทบุรีจะมีบทบาทภายในจังหวัด ส่วนการส่งเสริมและทำตลาดการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศเป็นบทบาทในการดำเนินงานของ ททท. จังหวัดจันทบุรี รายละเอียด ภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

ที่มา: คณะผู้วิจัย, 2564

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ขีดความสามารถและศักยภาพของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

จากการสังเคราะห์ข้อมูลนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว รายงานและแผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ประกอบข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี พบว่าจันทบุรีเป็นเมืองที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยเห็นได้จากผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่หลากหลายครบเครื่อง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการบริหารจัดการร่วมกันในรูปแบบสมาคม

ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี อุปทานอาหารเป็นเมืองผลไม้และมีศักยภาพโดดเด่นด้านอาหาร และความพร้อมที่พัฒนาสาธารณูปโภคสนับสนุนและรองรับการเติบโตด้านการท่องเที่ยว โดยสรุป ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์/แหล่งท่องเที่ยว (Travel Product)

1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่เพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวด้วยเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย เกษตรธรรมชาติ เกษตรบำบัด และภูมิปัญญาทางการเกษตรกลายเป็นจุดขายเพื่อการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวได้อย่างดี อีกทั้งเกษตรกรส่วนใหญ่หันมาเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ (มีการจองและคัดนักท่องเที่ยว) มากกว่าการเสนอขายการท่องเที่ยวที่เน้นเชิงปริมาณ(บูทแฟ) เหมือนที่ผ่านมา ทำให้เกิดการบอกต่อ (Sharing) ผ่านสังคมเพื่อน และเกิดกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพในการท่องเที่ยวจันทบุรี

2) ศักยภาพด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน จันทบุรีมีกิจกรรมวัฒนธรรมที่เป็นที่รู้จัก เช่น งานนมัสการรอยพระพุทธบาทหลวงเขาคิชฌกูฏ กิจกรรม Chanthaburi Miracle Christmas และบูชาดาววัดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชุมชนได้ เช่น ชุมชนริมน้ำจันทบูร ถนนพลอย ชุมชนขนมแปลก ชุมชนเสม็ดงาม และชุมชนบางสระแก้ว เป็นต้น

3) ศักยภาพทางทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จันทบุรีมีแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือธรรมชาติที่เป็นที่รู้จัก เช่น พื้นที่อนุรักษ์ป่าชายเลนอ่าวคุ้งกระเบน น้ำตกพลิ้ว มีแหล่งพักผ่อนทางทะเลที่สำคัญและเป็นที่ยอดนิยม เช่น หาดเจ้าหลาว หาดแหลมเสด็จ หาดคุ้งวิมาน และหาดแหลมสิงห์ และมีป่าไม้ที่สมบูรณ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและนันทนาการ สร้างความเพลิดเพลินพักผ่อนหย่อนใจได้เป็นอย่างดี

2. ธุรกิจท่องเที่ยว (Tourism)

1) ศักยภาพด้านผลิตภัณฑ์สินค้าและภูมิปัญญา ที่เป็นเอกลักษณ์แสดงถึงวัฒนธรรมและเป็นที่ยอมรับ เช่น พลอยจันทน์ เสื้อจันทบูร มีแหล่งภูมิปัญญาที่หลากหลาย เช่น ภูมิปัญญาด้านการเกษตร ภูมิปัญญาพลอย ภูมิปัญญาหัตถกรรม ภูมิปัญญาด้านอาหารและขนมไทย และภูมิปัญญาอาชีพ ที่สามารถเปิดพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ อีกทั้งยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่สามารถพัฒนาเป็นจุดขายเพื่อการท่องเที่ยวได้ เช่น เมืองพลอย/บ่อพลอย เด็กเดินพลอย ความยิ่งใหญ่ของการค้าในอดีต วัฒนธรรมริมสายน้ำ ประวัติศาสตร์เมืองจันทน์และการกอบกู้ชาติ เป็นต้น

2) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวนันทนาการ จันทบุรีมีศักยภาพและบรรยากาศที่เหมาะสมจัดกิจกรรมกีฬาที่อยู่ในความนิยม เช่น วิ่ง ปั่นจักรยาน การพายเรือหรือพายเซิร์ฟบอร์ด และไตรกีฬา มี Oasis Sea World (สวนสัตว์) และ Viva Foresta Farm (ฟาร์มสัตว์) ที่สามารถส่งเสริมกิจกรรมหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวนันทนาการเพื่อการเรียนรู้ได้ และมี Farm Stay ที่สามารถใช้ศักยภาพ บรรยากาศ และเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างดี

3) ศักยภาพของผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่ผ่านมามีผู้ประกอบการท่องเที่ยวและเกษตรกรจันทบุรี เกิดประสบการณ์ ความเข้าใจ ตระหนักรู้ จนนำมาสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต และวิถีการท่องเที่ยวใหม่ที่มีคุณภาพมากขึ้น เกษตรกรมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมที่ดี และปัจจุบันเกษตรกรและผู้ประกอบการท่องเที่ยวจันทบุรีมีการรวมกลุ่มเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ผ่านสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

3. อุปทานอาหาร (Food Supply)

1) ศักยภาพด้านวัตถุดิบอาหาร จันทบุรีมีศักยภาพด้านการเกษตรและประมง มีทุเรียนจันทน์ พริกไทจันทน์ และเสื่อจันทบูรเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และพืชที่โดดเด่นเป็นที่รู้จัก เช่น มะม่วงอกร่องหวานเสม็ดงาม มะพร้าวอ่อนบางสระเก้า กล้วยไม้เหลืองจันทบูร ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และสร้างมูลค่าเพิ่มการท่องเที่ยวได้ รวมถึงวัตถุดิบประมงพื้นบ้านและการเพาะเลี้ยงในพื้นที่ ทำให้มีอาหารทะเลที่สดราคาถูกในการบริโภคและส่งเสริมการท่องเที่ยว

2) ศักยภาพด้านอาหาร จันทบุรีเป็นแหล่งอาหารคาวหวานที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียง เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร มีวัตถุดิบและเมนูอาหารท้องถิ่นที่หลากหลายโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เช่น เส้นจันทร์ผัดปู หมูชะมวง หมูเลี้ยง หมูพริกเกลือ ขนมแปลก น้ำตาลอ้อย เป็นต้น อีกทั้งวัฒนธรรมอาหาร และผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของจันทบุรี สามารถนำมาพัฒนาและเสนอขายเพื่อการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

4. โครงสร้างพื้นฐาน (Facility)

1) การเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีมีความสะดวก ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มีระบบโครงข่ายการขนส่งทางถนนที่ทั่วถึงเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวได้ในทุกพื้นที่ และมีโครงข่ายถนนเพื่อการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลระดับสากลอย่างยั่งยืน (Scenic Route) ทางหลวงชนบทสาย รย.3736 หรือถนนเฉลิมบูรพาชลทิศ เชื่อมการท่องเที่ยวเข้าสู่ตัวเมืองจังหวัดจันทบุรี และเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว

ประเด็นที่ต้องการการพัฒนา

1) การสร้างสรรค์ ออกแบบ และการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กิจกรรมการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

2) การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายนอกเมืองกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและวิถีวัฒนธรรมภายในเมือง

3) การพัฒนาอุปทานการท่องเที่ยวเพื่อรองรับความต้องการการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งในส่วนของอุปทานอาหาร แหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร ขนส่งภายในจังหวัด อีกทั้งการยกระดับมาตรฐานด้านคุณภาพและความปลอดภัย เช่น เส้นทางท่องเที่ยว สุขอนามัย กิจกรรมชุมชน และ Home stay เป็นต้น

4) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น วางแนวทางการพัฒนาปริมาณและคุณภาพอุปทานอาหาร วัตถุดิบอาหารจากแหล่งผลิตเกษตรปลอดภัย บริหารจัดการปริมาณขยะที่เพิ่มสูงขึ้น และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรีในอนาคต ใช้ศักยภาพของจันทบุรี เมืองครบเครื่อง ร่วมกับแนวคิดความสุขสมบูรณ์ (Well-being) ที่เน้นความเป็นอยู่ที่ดี เชื่อมโยงสุขภาพ จิตใจ สังคม ปัญญา สู่รูปแบบการท่องเที่ยว “กินอยู่ดีวิถีจันท” ที่สะท้อนอัตลักษณ์การกินอยู่ของคนจันทน์บนฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว 3

มิติ ได้แก่ อาหารการกิน วิถีความเป็นอยู่ และที่อยู่อาศัย ภายใต้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ โดยมีรูปแบบ "การท่องเที่ยวแบบสุขสมบูรณ์ (Well Being Tourism)" เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจันทบุรี ดังนี้

1. มิติอาหารการกิน มุ่งพัฒนาจังหวัดจันทบุรี ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มี “วัตถุดิบอาหารคุณภาพเยี่ยม ระดับพรีเมียม บนฐานเกษตรปลอดภัย” เพื่อรองรับและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายให้จันทบุรีมี “วัตถุดิบอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัย” เป็น “แหล่งเลือกซื้อวัตถุดิบอาหารคุณภาพ” และให้จันทบุรีเป็นต้นแบบ “แหล่งเรียนรู้การผลิตอาหารคุณภาพ”

2 มิติวิถีความเป็นอยู่ มุ่งพัฒนาจังหวัดจันทบุรี ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ “เสน่ห์จันท” ที่สะท้อนเอกลักษณ์วิถีวัฒนธรรม และวัตถุดิบพื้นถิ่นที่แสดงเสน่ห์ที่แตกต่างและสร้างสรรค์ ที่สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยว สินค้าและบริการการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงและใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ โดยมีเป้าหมายให้จันทบุรีสร้าง “เอกลักษณ์เสน่ห์จันท” ทั้งเสน่ห์ลิ้น เสน่ห์ตา เสน่ห์ใจ อันเป็นเสน่ห์พื้นถิ่นแท้ดั้งเดิมของจันทที่แตกต่าง ให้จันทบุรีมี “ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ เป็นเสน่ห์จันทหนึ่งเดียวในความทรงจำ” และให้จันทบุรีเป็น “เมืองแห่งภูมิปัญญา” ที่คงเอกลักษณ์เสน่ห์จันทผ่านกิจกรรมการเรียนรู้วิถีจันท

3. มิติที่อยู่อาศัย มุ่งพัฒนาจังหวัดจันทบุรี เป็น “เมืองท่องเที่ยวคุณภาพ” ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแหล่งต้นน้ำอาหารอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายให้จันทบุรีมี “แหล่งธรรมชาติต้นน้ำที่สมบูรณ์” สามารถรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน พัฒนาและสร้างสรรค์ “กิจกรรมการท่องเที่ยวคุณภาพ” และพัฒนาร่วมกันให้จันทบุรีเป็น “เมืองต้นแบบการท่องเที่ยวคุณภาพ” บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสังคม

ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจันทบุรีอย่างยั่งยืนในแต่ละมิติ สามารถจำแนกตามบทบาทการขับเคลื่อนตลอดห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1: แนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวตามบทบาทการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวจันทบุรี

แนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจันทบุรีอย่างยั่งยืน			
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	มิติอาหารการกิน	มิติวิถีความเป็นอยู่	มิติถิ่นที่อยู่อาศัย
กลไกการขับเคลื่อนภาครัฐ - กลุ่มสนับสนุนและผลักดันการท่องเที่ยว - กลุ่มงานประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว - กลุ่มพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาคการท่องเที่ยว - กลุ่มวางแผนและสนับสนุนอุปทานอาหาร	1) ศึกษา วิจัย ค้นคว้า เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร ให้เพียงพอต่อการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยว 2) ส่งเสริมการผลิตปลอดภัยในภาคการเกษตรสำหรับการบริโภคและสนับสนุนการท่องเที่ยว	4) รวบรวม อนุรักษ์ พื้นฟู ภูมิปัญญา วิถีจันทเพื่อการท่องเที่ยว รวมถึงการรวบรวมเรื่องเล่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 5) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านวิทยาการและภูมิปัญญาเพื่อการท่องเที่ยว	6) ศึกษาและพัฒนาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนและรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวในอนาคต 7) คัดสรร พัฒนา และสนับสนุนกิจการหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวคุณภาพต้นแบบที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่ง

แนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจันทบุรีอย่างยั่งยืน			
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	มิติอาหารการกิน	มิติวิถีความเป็นอยู่	มิติถิ่นที่อยู่อาศัย
	3) เพื่อคัดสรร ยกระดับ และ ผลักดัน วัตถุดิบอาหาร และ เมนูอาหารจันทบุรีให้เป็นที่รู้จัก ในระดับสากล		ทรัพยากรธรรมชาติ และ สังคม
กลไกการขับเคลื่อน ภาคประชาคม สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยว จันทบุรี จากการร่วมกลุ่ม ธุรกิจท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง - ที่พัก โรงแรม - ร้านค้าร้านอาหาร - ผู้ประกอบการสวน เกษตร - ผู้ประกอบการแหล่ง ท่องเที่ยว	1) ผลักดัน และขับเคลื่อนอาหาร ปลอดภัย (Food Safety) ตลอดห่วงโซ่อุปทาน การท่องเที่ยวจันทบุรี (ผู้ผลิต- ผู้ประกอบการร้านอาหาร- ผู้บริโภค/นักท่องเที่ยว)	2) ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวด้วย เศรษฐกิจสร้างสรรค์ 3) บูรณาการร่วมทุกหน่วยงาน เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ร่วม เพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยง สินค้าและบริการด้าน การท่องเที่ยว 4) พัฒนากิจกรรมและเทศกาล เชื่อมโยงทุนวัฒนธรรมของ จันทบุรีในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่ ดึงดูดการท่องเที่ยว	5) บูรณาการร่วมทุกหน่วยงาน เพื่อการขับเคลื่อน การท่องเที่ยวอย่างมีความ รับผิดชอบ 6) ผนึกกำลังและความร่วมมือในการ ท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ บน ฐานความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม
● Travel Product กลุ่มผู้ประกอบการแหล่ง ท่องเที่ยว ● Tourism Industry กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว ● Food Supply ผู้ประกอบการเกษตร/ ประมง	1) พัฒนาคุณภาพ วัตถุดิบอาหาร และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ทั้งในระดับประเทศและระดับ สากล 2) สร้างสรรค์ สร้างความแตกต่าง เพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุดิบ อาหาร เมนูอาหาร และ ผลิตภัณฑ์ เพื่อ การท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ การกินอยู่วิถีจันทบุรี	3) ยกระดับผลผลิตทาง วัฒนธรรม วิถีชีวิต และ ภูมิปัญญาให้ได้มาตรฐาน และเด่นชัด จนเป็นสินค้า ขึ้นชื่อยอดนิยมของจังหวัด จันทบุรี 4) พัฒนาผลิตภัณฑ์ของฝาก ของที่ระลึกที่มีเอกลักษณ์ เป็นเสน่ห์จันทบุรีหนึ่งเดียวใน ความทรงจำ	5) พัฒนาและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวคุณภาพอย่างมี ความรับผิดชอบต่อแหล่ง ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม
● Facility กลุ่มสนับสนุนด้าน สาธารณูปโภคและ สิ่งอำนวยความสะดวก	1) ร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน และประชาชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทุกฝ่าย 2) การประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการพัฒนาทางด้านอาหารการกินและวิถีความเป็นอยู่ 3) บูรณาการร่วมกันในการดูแลธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และเป็นการดูแลรักษาคุณภาพชีวิตของ นักท่องเที่ยว		

การอภิปรายผลการวิจัย

ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจันทบุรี มีลักษณะสอดคล้องกับที่ (Zhang et al., 2009) ได้เสนอไว้
กล่าวคือมีกระบวนการสร้างสรรค์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ตั้งแต่ผู้ผลิตจนกระทั่งมีการส่งมอบ

บริการให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายหลัก คือ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจโดยรวมสูงสุดจากการเดินทางท่องเที่ยวในหนึ่งเส้นทาง ทั้งนี้มีความแตกต่างที่ชัดเจน ได้แก่

1) หากแบ่งองค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว 4 ด้าน การขนส่ง ที่พัก อาหาร และสถานที่ท่องเที่ยวตามแนวคิดของ Piboonrungsroj and Disney (2009) พบว่าจันทบุรีขาดองค์ประกอบด้านการขนส่ง (Transportation) เนื่องจากการขนส่งนักท่องเที่ยวเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวจันทบุรี มีรูปแบบของการเดินทางด้วยตนเองด้วยรถยนต์ส่วนตัวกับครอบครัว เพื่อน และเพื่อนร่วมงาน ประกอบกับในพื้นที่พบปัญหาด้านการเชื่อมต่อและการเข้าถึงนักท่องเที่ยวด้วยการขนส่งสาธารณะเนื่องจากมีปริมาณน้อยและไม่ประจำทางในเส้นทางท่องเที่ยวสำคัญ

2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจันทบุรีมีการทำงานสอดประสานกัน (Collaboration) ได้อย่างลงตัว ทั้งนี้การสอดประสานดังกล่าวเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้ “สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี” ด้วยทุนทางสังคมของคนจันทบุรีที่มีมาแต่รุ่นบรรพบุรุษ ทั้งนี้การเชื่อมต่อประสานดังกล่าวประกอบด้วยกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรม ที่พักโฮมสเตย์ ร้านค้า แหล่งท่องเที่ยวนันทนาการ ผู้ประกอบการสวนเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว รวมถึงธุรกิจนำเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวทำให้การจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวของจันทบุรีสามารถตอบสนองต่อความต้องการนักท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้ห่วงโซ่อุปทานได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์อย่างรวดเร็ว เช่น การร่วมสร้างมาตรฐานโฮมสเตย์โดยการอบรมผู้ประกอบการ การจัดโปรโมชั่นหรือเทศกาลสำคัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น เทศกาลกินปู หรือ การปรับตัวของการท่องเที่ยวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด เป็นต้น

ทั้งนี้หากพิจารณาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจันทบุรี พบว่ามี “ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว” คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ หลายกิจกรรมซึ่งตรงกับนิยาม “ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” ที่ Funlade T (2020) ได้ศึกษาไว้ ได้แก่ (1) ความสามารถเข้าถึงหรือแบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของผู้ดำเนินการภายในห่วงโซ่อุปทานภายใต้ “สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี” และ (2) การสนับสนุนของหน่วยที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ทั้ง 8 กลุ่ม มีการตัดสินใจโดยคำนึงถึงความยั่งยืนทั้ง 3 บรรทัดฐาน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้พบว่าจันทบุรียังขาดการนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสมัยใหม่ที่ใช้ในการสนับสนุนห่วงโซ่อุปทานที่ยั่งยืนที่ดีขึ้น

ผลจากการศึกษาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจันทบุรี พบว่า จันทบุรีมีศักยภาพสอดคล้องกับ ‘Well-being’ จึงได้เสนอ การท่องเที่ยวแบบสุขสมบูรณ์ (Well-being Tourism) เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจันทบุรี โดยหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมการดำเนินชีวิตของคนในสังคมผ่านวิถีความเป็นอยู่ที่ดี เช่น อาหารการกิน วิถีวัฒนธรรม และถิ่นที่อยู่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ เกิดผลดีต่อร่างกาย ไม่เครียด อยู่ร่วมกันด้วยดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง และมีทักษะชีวิตเกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Smith, M. K., & Diekmann, A. (2017) ที่กล่าวว่า wellbeing tourism จะมีความหมายเน้นที่ความเรียบง่ายในการกิน การใช้ชีวิต ตามวิถีความยั่งยืน และสอดคล้องกับ Horwath HTL (2015) ที่ว่าความท้าทายต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้านอุปทานการท่องเที่ยวใน

อนาคตคือรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ใส่ใจสุขภาพทำให้กระแสนักดูสุขภาพชัดเจนขึ้นรวมถึงการให้ความสำคัญกับความยั่งยืน ทั้งนี้“เมืองท่องเที่ยวคุณภาพ”เน้นการพัฒนาซึ่งครอบคลุม 3 มิติ ตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) สอดคล้องกับ ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุลและคณะ(2561) ที่ว่าการท่องเที่ยวคุณภาพมีความสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวหลายรูปแบบรวมถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เน้นการพัฒนาซึ่งครอบคลุม 3 มิติ คือ มิติด้านสังคม มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านเศรษฐกิจ โดยดำเนินไปอย่างสมดุลระหว่างกัน นอกจากนี้การท่องเที่ยวคุณภาพสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism) ที่เน้นชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งยังสอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นการท่องเที่ยวที่นำเสนอกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงกิจกรรมด้านศิลปะ วัฒนธรรมและการทำอาหาร พร้อมด้วยโอกาสในการเข้าพักด้วยที่พักคุณภาพสูงและการมีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ

การศึกษานี้ ได้จัดทำแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจันทบุรีอย่างยั่งยืนในแต่ละมิติ
จำแนกตามบทบาทการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวจันทบุรีตลอดห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี เพื่อ
ส่งต่อแนวทางสู่หน่วยงานต่างๆ ที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีที่สำคัญได้นำแนวทาง
ดังกล่าวสู่แผนงานในการดำเนินงาน ทั้งนี้ Xinyan Zhang (2018) พบว่าการท่องเที่ยวเป็นระบบที่จำเป็นต้อง
พึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งหมายความถึงกลยุทธ์ ไม่เพียงขึ้นอยู่กับกลยุทธ์เฉพาะของบุคคลหรือหน่วยงานใดหน่วยงาน
หนึ่งเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ของหน่วยงานอื่นร่วมกันด้วย เช่นเดียวกับแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการ
ท่องเที่ยวแห่งชาติที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาห่วงโซ่อุปทานทางการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน (กรมการ
ท่องเที่ยว, 2561) ดังนั้นสิ่งสำคัญของการขับเคลื่อนแนวทางดังกล่าวของจันทบุรีจึงควรเชื่อมโยงและบูรณาการ
กับแผนกลยุทธ์การตลาดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีและแผนในทุกระดับของหน่วยงานในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในห่วงโซ่อุปทานทางการท่องเที่ยวจันทบุรีเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาตนเองและสามารถพัฒนาสมรรถนะได้อย่างต่อเนื่อง

- 2) พัฒนาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

- 1) การนำแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจันทบุรีสู่การขับเคลื่อนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงภายในจังหวัด และที่เกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐ

ดังนั้นจันทบุรีควรมีกกลไกหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวจันทบุรี เพื่อขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจันทบุรีอย่างยั่งยืน สู่แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวจันทบุรีต่อไป

2) จันทบุรีมีศักยภาพที่โดดเด่น ด้านวัตถุดิบอาหาร ศักยภาพการผลิตด้านการเกษตรและประมง รวมถึงศักยภาพด้านอาหารที่เป็นแหล่งอาหารคาวหวานที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงควรนำศักยภาพอุปทานอาหาร (Food Supply) มาใช้เป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดให้เมืองจันทบุรีเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงอาหารสร้างสรรค์ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1) การศึกษาห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมทางการตลาดอย่างยั่งยืน เพื่อการสร้าง Value Proposition ใหม่ขึ้นมา ไปจนถึงการยกระดับความสามารถบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการยกระดับสินค้าและบริการการท่องเที่ยวให้กลายเป็น Premium Lifestyle Brand ได้ในอนาคต

2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าอาหารเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน เพื่อผลักดันในเมืองจันทบุรีเป็นเมืองสร้างสรรค์ทางด้านอาหารต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว.(2561). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2561-2564. พิมพ์ครั้งที่ 1. วีไอพี ก๊อปปีปริน. กรุงเทพมหานคร.
- ดรชนันท์ เอ็มพันธ์. สุทัศน์ วรรณะเลิศ และเรณูภา รัชโน. (2547). คู่มือการจำแนกเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยหลักการช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum, ROS). การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร.
- ปรัชญากรณ ไชยคชและคณะ.(2564). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบในเมืองท่องเที่ยวรองกรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ 6 (12) 288-304.
- ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุลและคณะ. (2561). การท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ บทความวิชาการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ 4 (1) .
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561- 2565, กรุงเทพมหานคร.
- Funlade T. Sunmola and Uje D. Apeji. (2020). Blockchain Characteristics for Sustainable Supply Chain Visibility. Proceedings of the 5 th NA International Conference on Industrial Engineering and Operations Management Detroit, Michigan, USA.
- Goodwin, H., (2014). Cape Town Declaration on Responsible Tourism. [online]. Available at: <https://responsibletourismpartnership.org/cape-town-declaration-on-responsible-tourism/>

- Horwath HTL. (2015). **Tourism Megatrends 10 things you need to know about the future of Tourism**. [online]. Available at: <https://horwathhtl.com/publication/tourism-megatrends-report/>
- Piboonrungrroj, P. and Disney, S. M., (2009). **Tourism supply chains: a conceptual framework, Phd Networking Conference. Exploring Tourism III: Issues In Phd Research**, [online]. Available at: <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net>
- Smith, M. K., & Diekmann, A. (2017). **Tourism and wellbeing. Annals of Tourism Research**, 66, 1-13. [online]. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2017.05.006>
- Xinyan Zhang and Haiyan Song. (2018). An integrative framework for collaborative forecasting in tourism supply chains. **J Tourism Res**. 20(2018) 158–171.
- Zhang, X., Haiyan Song, George Q. (2009). Huang Tourism supply chain Sustainable Supply Chain Foundation (SSCF). **Tourism Management** 30 (2009) 345–358.

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช) ที่ได้ให้งบประมาณสนับสนุน ประจำปีงบประมาณ 2563 ภายใต้โครงการวิจัยและนวัตกรรมในประเด็นสำคัญของประเทศด้านพัฒนาเศรษฐกิจ กลุ่มเรื่องบริหารจัดการการท่องเที่ยว

